Klicka här för att ange datum.

Socialdepartementet
103 33 Stockholm
Land

Lena Orpana
070-481 91 07
lena.orpana@tco.se

Pensionsnivåer och pensionsavgiften

– analyser på hundra års sikt

SOU: 2025:41

TCO har beretts möjlighet att svara på remissen av SOU 2025:41 ”Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analyser på hundra års sikt”

Utredningen har haft i uppdrag att analysera om den nuvarande pensionsavgiften är på rätt nivå för att upprätthålla pensionsnivåerna, med hänsyn tagen till förekomsten av kompletterande tjänstepension, övriga inkomster och skatter, förändringen av riktåldern samt eventuell utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet.

TCO:s uppfattning

TCO ställer sig ytterst tveksam till utredningens påstående att de ursprungliga ambitionerna för pensionssystemet skulle nås med reservation. Den referenspunkt för kompensationsgrad – 56 procent av genomsnittslönen för en typperson som arbetar i drygt 40 år och vars löneutveckling följer inkomstindex - som utredningen har valt utifrån förarbetena, är mycket lågt satt och överensstämmer inte med vad som återfunnits i andra skrivningar eller med vad som diskuterats i den allmänna debatten då pensionssystemet sjösattes. Det är därmed svårt att betrakta referenspunkten som relevant för lagstiftarens ambition och för fortsatt analys.

Utredningen har dessutom visat att kompensationsgraden i det allmänna pensionssystemet har minskat över tid och heller inte når upp till referensnivån vid pensionering vid riktåldern. Utredningens framtidsanalys visar dessutom på fortsatt sänkta nivåer. Detta bidrar till att urholka livsinkomstprincipen och samhällskontraktet.

En snabbare höjning av riktåldern – att fullt ut livslängdsjustera pensionsåldern - är teoretiskt effektivt, men praktiskt orimligt. Redan idag har stora grupper, såväl tjänstemän som arbetare, svårigheter att klara av att arbeta till riktåldern och förutsättningarna för att göra det är ojämnt fördelade på olika delar av arbetsmarknaden.

Enligt utredningen kommer premiepensionens ökade betydelse sannolikt att bidra till en viss höjning av framtida pensionsnivåer. TCO vill här påpeka att sambandet mellan avkastning och risk är dynamiskt och att det trots en historiskt gynnsam utveckling kan uppstå en osäkerhet om framtida placeringsmöjligheter.

Det har ingått i utredningens direktiv att beakta förekomsten av tjänstepensioner vid analys av pensionsnivåerna. Men TCO anser det ändå som orimligt att det ska vara tjänstepensionerna som får pensionssystemet att hålla den utfästa nivån.

Tjänstepensionerna är en del av lönebildningen, som förhandlande parter förfogar över. De är dessutom branschanpassade, vilket kan innebära vissa skillnader mellan avtalsområden. Tjänstepensionerna varken är eller ska vara obligatoriska. Om tjänstepensionerna ökar i betydelse för att den allmänna pensionen urholkas, riskerar skillnaderna mellan olika kategorier pensionärer att öka.

Att använda tjänstepensionen för att täcka upp för brister i det allmänna pensionssystemet skulle också vara ineffektivt. Tjänstepension finansieras via löneutrymmet och högre tjänstepension betyder därför lägre löneökning, vilket för många – inte minst kvinnor – betyder lägre allmän pension.

Utredningen påtalar att arbetslivet behöver förlängas, men frågan om hur det ska ske har inte ingått i direktiven. Även om TCO instämmer i utredningens påpekande att en avgiftshöjning höjer pensionsnivåerna men inte som ensam åtgärd kan upprätthålla dem över tid utan behöver kombineras med att arbetslivet förlängs, så är avgiftshöjningen angelägen att genomföra.

TCO anser att fler arbetstagare behöver få bättre arbetsmiljömässiga och andra förutsättningar för att förlänga sitt arbetsliv. Men det behöver också finnas möjligheter för dem som inte kan arbeta längre, att lämna arbetslivet med bibehållen värdighet och tillräckliga försörjningsmöjligheter. För grupper som av hälsoskäl inte kan arbeta längre, behöver sjukförsäkringssystemet vara utformat så att det erbjuder ett tillräckligt skydd mot inkomstbortfall.

TCO anser det anmärkningsvärt att utredningen i sin beräkning av nettokostnaden för en avgiftshöjning med retroaktiv verkan, inte räknar in ökade intäkter i form av kommunalskatt. Motiveringen till utredningens beräkning är att intäkterna används för kommunal konsumtion, som om denna konsumtion skulle motsvara ett överskott utanför budgeten. Utredningen räknar inte heller med några ökade intäkter i form av moms på privat konsumtion. Därmed blir enligt utredningen nettokostnaden 30 mdr kr, i stället för omkring 20 mdr med avdrag för kommunalskatt (8 mdr kr) och moms (ca 2 mdr kr).

Enligt utredningen avviker en avgiftshöjning från den ursprungliga tanken om stabila avgiftsnivåer och kan skapa generationsorättvisa om den kombineras med andra åtgärder för snabbare effekt på pensionsnivåerna.

TCO anser inte att värnandet av stabiliteten och långsiktigheten i det nuvarande pensionssystemet omöjliggör en engångshöjning av pensionsavgiften. För att värna livsinkomstprincipen och pensionssystemets autonomi är det snarast mindre ingripande att vidta en åtgärd inom ramen för pensionssystemet än att vidta åtgärder i kringliggande system, såsom grundskyddet och skattesystemet.

Vad gäller frågan om rättvisa mellan generationer, anser TCO att även om principen i sig är rimlig, så finns det andra faktorer som också påverkar villkoren för olika generationer på olika sätt. En höjning av pensionsavgiften med retroaktiv verkan behöver därför inte vara orimlig. Värdet av principen om generationsrättvisa bör också vägas mot den urholkning av livsinkomstprincipen och respektavståndet som skulle bli följden av en utebliven avgiftshöjning.

Det finns dessutom alternativ för finansiering som vore angelägna att utreda vidare. Om finansieringen exempelvis sker inom ramen för oförändrad arbetsgivaravgift och därmed indirekt via statsbudgeten, är även dagens pensionärer med och betalar, med bevarande av pensionssystemets autonomi.

TCO är av uppfattningen att pensionsgruppen i syfte att värna livsinkomstprincipen, generationsrättvisa och pensionssystemets autonomi, bör initiera ett arbete för att höja avgifterna till det allmänna pensionssystemet.

Therese Svanström	Lena Orpana
Ordförande	Utredare